

1. Projekat iz Teorije Električnih Kola

1.1. Zadatak

Zadatak je analizirati, sastaviti i izmeriti odziv sledećeg kola.

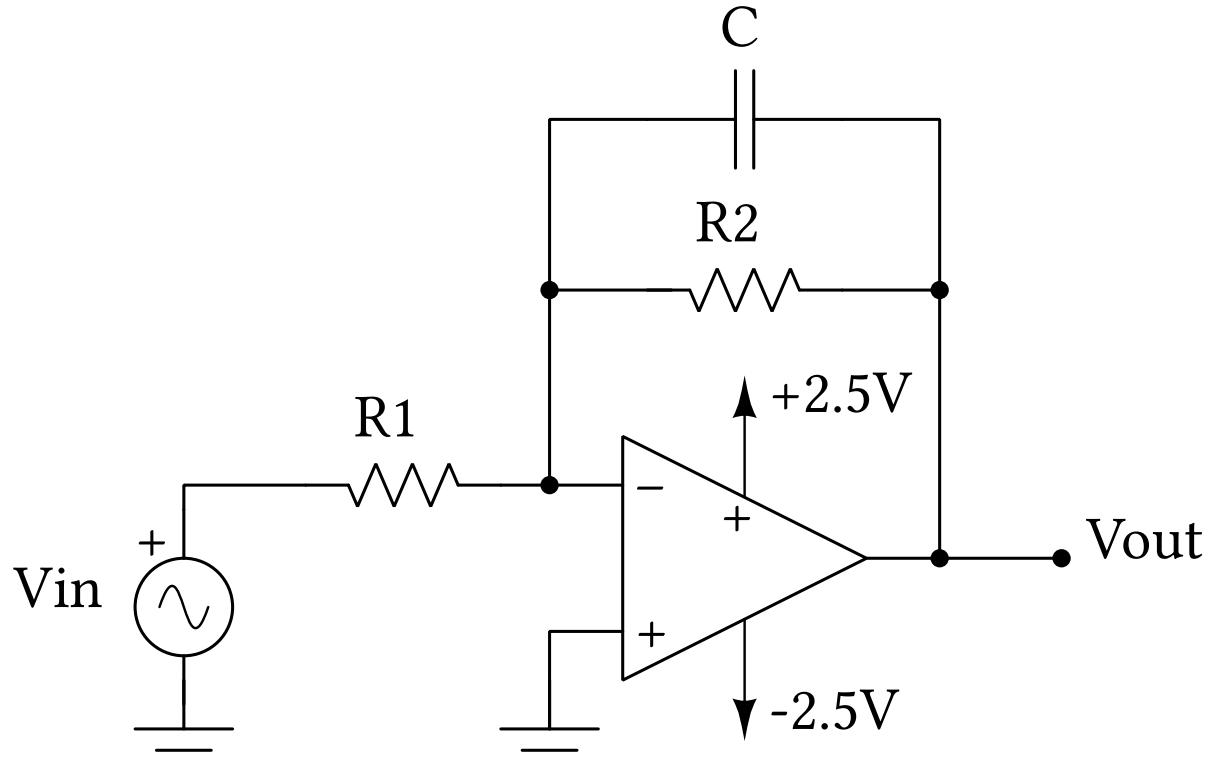

Figure 1: Šema električnog kola

Ovo kolo predstavlja **pojačavački invertujući filter niskih frekvencija**[1]. U daljem radu ćemo odrediti i demonstrirati na koji način se podešavanjem njegovih parametara mogu dobiti željeni efekti.

1.2. Proračun

Za potrebe proračuna podrazumevaćemo da je operacioni pojačavač idealan, kao na slici Figure 2.

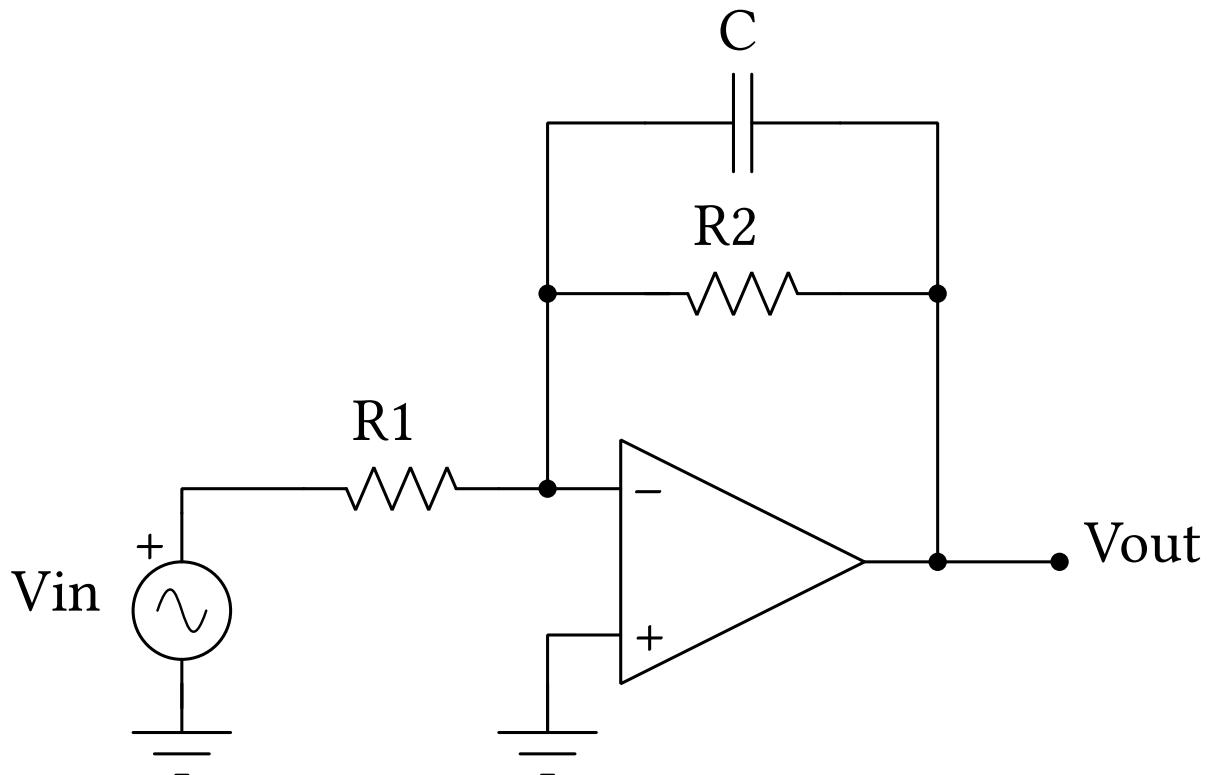

Figure 2: Šema idealnog električnog kola

Dato kolo ćemo analizirati za prostoperiodični ulazni naponski signal $V_{in} = A \sin(\omega t + \varphi)$. Kako je kolo relativno niske kompleksnosti rešićemo ga ručno, u kompleksnom domenu.

Želimo da izrazimo izlazni napon V_{out} preko ulaznog napona V_{in} i parametara kola R_1 , R_2 i C .

Zamenićemo paralelnu vezu otpornika R_2 i kondenzatora C ekvivalentnom impedansom Z

$$\underline{Z} = \frac{R_2 \cdot \frac{1}{j\omega C}}{R_2 + \frac{1}{j\omega C}} = \frac{R_2}{1 + j\omega R_2 C} \quad (1)$$

kao na slici Figure 3.

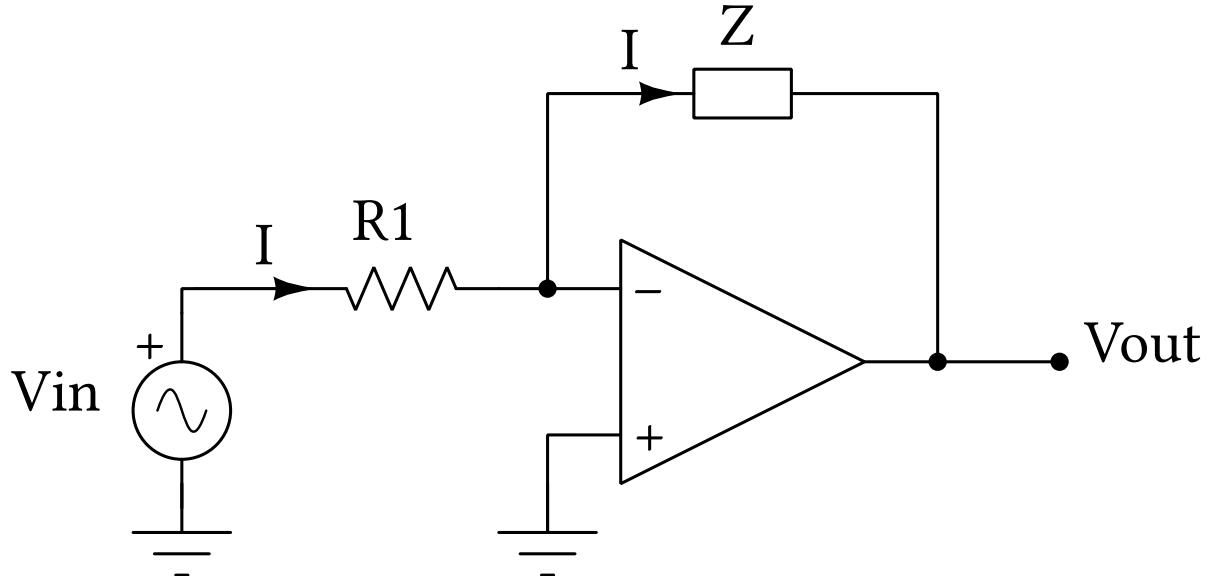

Figure 3: Transformisano električno kolo

Sada je struja kroz R_1 i Z jednaka. Označimo je sa I . Primetimo li još da je čvor kola koji odgovara invertujućem terminalu idealnog operacionog pojačavača jednak nuli, možemo izračunati struju I primenjujući KZN kao

$$\underline{I} = \frac{\underline{V}_{in}}{\underline{R}_1} \quad (2)$$

Sada lako pronalazimo izlazni napon V_{out} kao

$$\begin{aligned} \underline{V}_{out} &= -\underline{Z}\underline{I} \\ &= -\frac{\underline{R}_2}{1 + j\omega \underline{R}_2 \underline{C}} \cdot \frac{\underline{V}_{in}}{\underline{R}_1} \\ &= -\frac{\underline{R}_2}{\underline{R}_1} \cdot \frac{1}{1 + j\omega \underline{R}_2 \underline{C}} \cdot \underline{V}_{in} \end{aligned} \quad (3)$$

Ovaj rezultat možemo predstaviti i u obliku prenosne funkcije $H(\omega)$

$$\underline{H}(\omega) = \frac{\underline{V}_{out}}{\underline{V}_{in}} = -\frac{\underline{R}_2}{\underline{R}_1} \cdot \frac{1}{1 + j\omega \underline{R}_2 \underline{C}} \quad (4)$$

Odnosno za efektivne vrednosti dobijamo

$$H(\omega) = \frac{R_2}{R_1} \cdot \frac{1}{\sqrt{1 + (\omega R_2 C)^2}} \quad (5)$$

Grafik ove funkcije dat je na slici Figure 4, za vrednosti parametara $R_1 = 1 \text{ k}\Omega$, $R_2 = 20 \text{ k}\Omega$ i $C = 3.9 \text{ nF}$ (ovaj izbor parametara biće jasniji u daljem tekstu). Na grafiku se vidi nagli pad između 10^3 i 10^4 Hz.

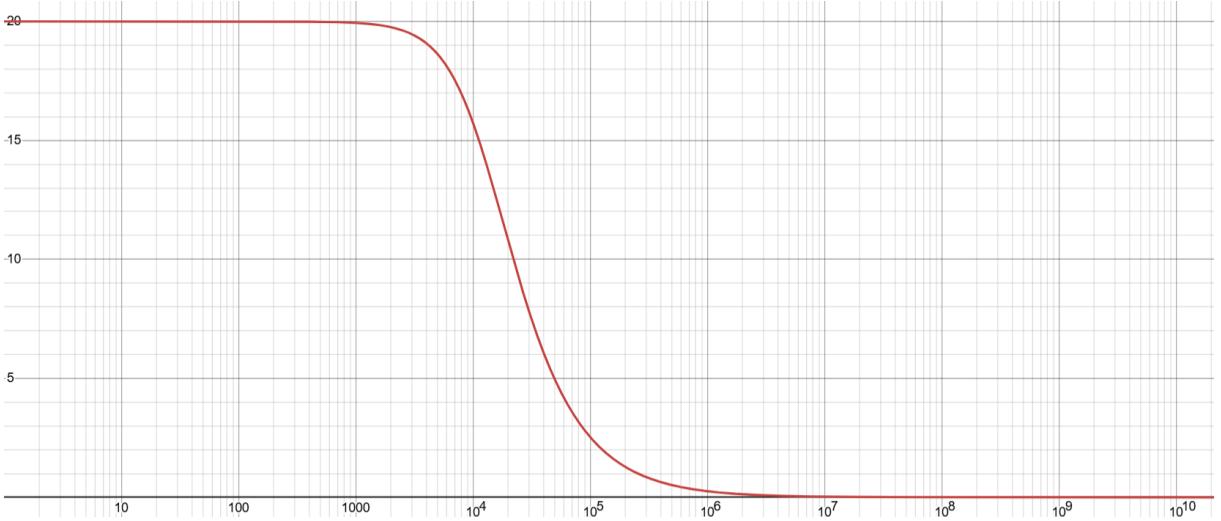

Figure 4: Grafik zavisnosti napona od frekvencije u logaritamskoj skali za $R_1 = 1 \text{ k}\Omega$, $R_2 = 20 \text{ k}\Omega$ i $C = 3.9 \text{ nF}$

Primetimo da u izrazu za $H(\omega)$ figuriše odnos $\frac{R_2}{R_1}$, odnosno što je veći ovaj odnos to je i pojačanje veće. Drugi član u ovom izrazu

$$\frac{1}{\sqrt{1 + (\omega R_2 C)^2}} \quad (6)$$

možemo učiniti vrlo slabo zavisnim od ω za male vrednost ω uzimajući kondenzator C vrednosti reda nF i otpornika R_2 reda k Ω , jer je onda njihov proizvod reda $\sim 10^{-6}$.

Ovime smo pokazali da se pogodnim izborom parametara u kolu, može diktirati pojačanje i istovremeno postići željeni efekat filtriranja niskih frekvencija.

Definišemo graničnu frekvenciju filtera f_{cutoff} kao onu frekvenciju pri kojoj je pojačanje snage signala jednako polovini maksimalnog pojačanja, a kako je snaga proporcionalna kvadratu napona, to je:

$$H(2\pi f_{\text{cutoff}}) = \frac{1}{\sqrt{2}} H(0) \quad (7)$$

$$\frac{1}{\sqrt{1 + (2\pi f_{\text{cutoff}} R_2 C)^2}} = \frac{1}{\sqrt{2}} \quad (8)$$

$$\Rightarrow f_{\text{cutoff}} = \frac{1}{2\pi R_2 C} \quad (9)$$

Za prethodno pomenute vrednosti $R_1 = 1 \text{ k}\Omega$, $R_2 = 20 \text{ k}\Omega$ i $C = 3.9 \text{ nF}$ dobija se granična frekvencija

$$f_{\text{cutoff}} = \frac{1}{2\pi \cdot 20 \text{ k}\Omega \cdot 3.9 \text{ nF}} \approx 2 \text{ kHz} \quad (10)$$

što odgovara očitavanju sa grafika Figure 4.

1.3. Simulacija

Za simulaciju kola korišćen je program LTSpice[2]. Uvezen je model TL072[3]

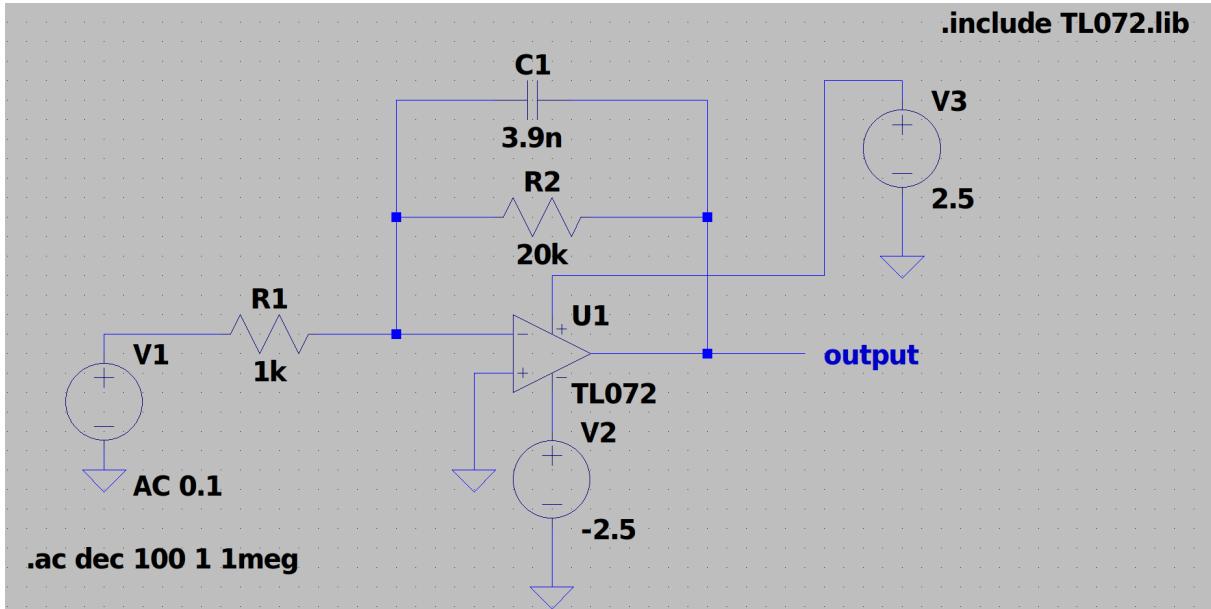

Figure 5: Šema električnog kola

neki tekst

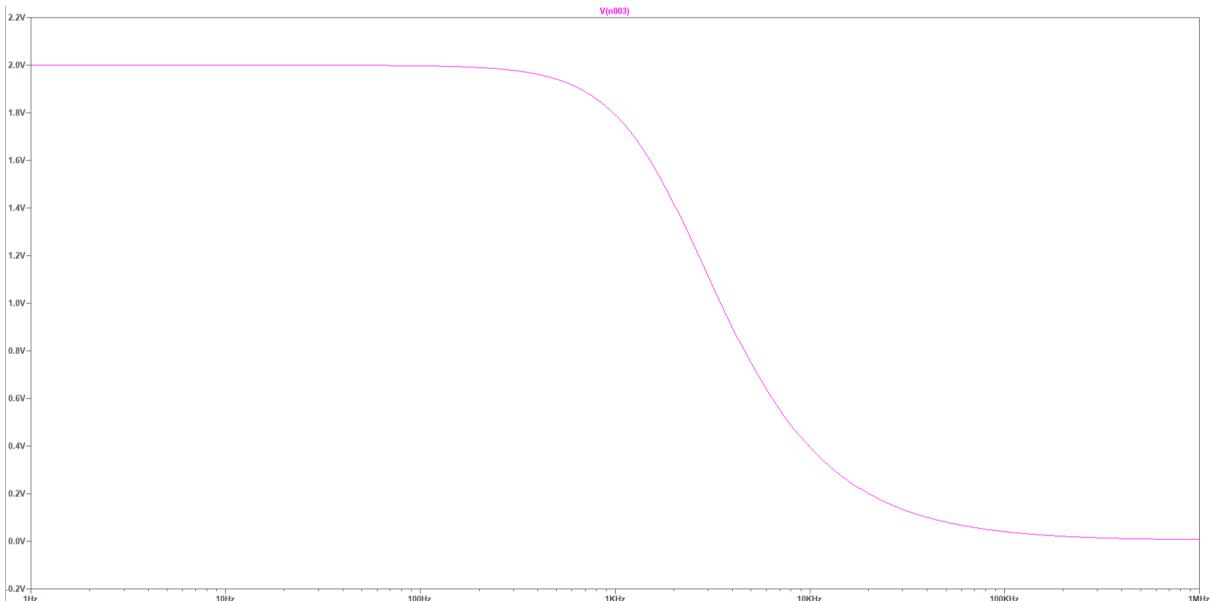

Figure 6: Pojačanje dobijeno simulacijom

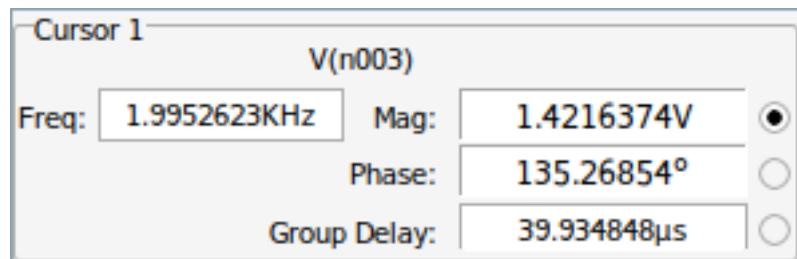

Figure 7: Pojačanje dobijeno simulacijom

Reference

- [1] “Analog Engineer’s Circuit Amplifiers Low-Pass, Filtered, Inverting Amplifier Circuit.” [Online]. Available: https://www.ti.com/lit/an/sboa293a/sboa293a.pdf?ts=1766099574662&ref_url=https%253A%252F%252Fduckduckgo.com%252F
- [2] “LTSpice.” [Online]. Available: <https://www.analog.com/en/resources/design-tools-and-calculators/ltpice-simulator.html>
- [3] “TL072 Operational Amplifier Spec.” [Online]. Available: <https://www.ti.com/product/TL072#design-development>